

Mak Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Mak osirizir akınafarim, an akar faragha itim kamaghın mıgei, “Kar Godın Otarim Kraıs İesusın akar aghuımın mıngarım.”

Akınafarir kam e an gari, İesus a gumazir ingangarir avırıbar amuamin gavgavim ko ziam iti. Ezi dughiar a gumazamizıbar sure gamizıba, ko dughiar a duar kuraba batoghezıba, ko dughiar a gumazamizıbar arazir kuraba gın amadzıba, e akınafarımın aven eghaghanir kabar gara kamaghın fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. İesus a kamaghın uabı dıbora ghaze, “Gumazıbar Borım”. Egha a kamaghın mıgei, a gumazamizıbagh ivezasa, kamaghın a uabı me bagha ovenge. A bizir kam bagha ize (10:45).

Mak İesusın ingangarir avırıbagh eghani. Egha a İesus gumazamizıbar sure gamizir akar avırıbagh eghanizir puvatı. Mak faragha Jon, Gumazamizıba Ruer Gumazımın ingangarım, ko İesusın rurım, ko Satan a gifarazir eghaghanımın gun mıgei. Ezi gın e İesusın garıma, a gumazir osımtızir avırıba aterıbar apangkufı, egha men sure gamı. Ezi faragha suren gumazıba İesus amir bizıbar mıngarıbagh fozir puvatı. Egha me nımıra nımıra me gın dagh fofosi.

E uaghan İesusın apanıbar gari, me osımtızir avırıba a garısi. Egha Mak Osirizir Akar Aghuir aboananaba, a İesus aremegha egha ua dıkavizir eghaghanım geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1-3:6)

*Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava
Iesusin akam akuri
(Matyu 3:1-12 ko Luk 3:1-9 ko 3:15-17 ko Jon
1:19-28)*

¹ Kar Godin Otarim Kraish Iesusin akar aghuim.

² God fomira uan akam, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. An an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara.

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.”

³ “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

⁴ Kamaghin amizima Jon izava gumaziba itir puvatizir danganimin ikiava gumaziba ruava kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghtima ki ia rueghtima God ian arazir kuraba gin amadagham.”

⁵ An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalem in itir gumazamiziba me bar izava uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin dipamin me rue.

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27
1:3: Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23

1:4: Ap 13:24, 19:4

⁶ Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, ana asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikeghava asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odez-iba ko ruarimin haniba api.*

⁷ Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an mingarir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgav-iba puvati.

⁸ Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.”

*Iesus ruezima gin Satan a gifarasa a gakaghori
(Matyu 3:13-17; 4:1-11 ko Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ateghava Jon bagha izezima, a Jordanin dipamin a rue.

¹⁰ Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiagherizima Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri.

¹¹ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.”

¹² Ezi Godin Duam anemadazima a gumaziba itir puvatizir danganimin ghu.

¹³ A ghugha, 40 plan dughiar danganir kamnin itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

1:6: Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 * **1:6:** (1:6) Ni kamel ko hanibar mingaribagh foghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

1:7: Ap 13:25

1:8: Ais 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13

1:11: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22

1:13: Sng 91:11-13

*Iesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17 ko Luk 4:14-15 ko Matyu 4:18-22
ko Luk 5:1-11)*

¹⁴ Ezi me Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin ghugha Godin akar aghuim akuri.

¹⁵ A kamaghin migei, “Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iraghiva nighnizir gavgavim Godin akar aghuimin iki.”

¹⁶ Dughiar mam Iesus Galilin dipar mariamin ghuava Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba kuri. Aning osiriba isa dagh ivezir gumazimning.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam.”

¹⁸ Aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui.

¹⁹ Ezi a mong sivagha ghuava, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri.

²⁰ An aningin garavira aningin diazima, aning pura uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizima me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

*Iesus duar kurar mam batoghezima a gumazim
ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)*

21 Ezi Iesus ko an gin zuir darasi Kaperneamin ghue. Egha me zuima Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamın aven itir gumazamiziba men sure gami.

22 A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimın migirigiaba. An migirigiaba Judan arazibagh fozir gumazibar migirigiabar mın zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.†

23 A kamaghın me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam izava God ko migeir dipenimin aven izegha dei.

24 A dia kamaghın migei, “Ni manmaghın e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godın damazimın zuezir gumazim.”

25 Ezima Iesus akar gavgavimın kamaghın a migei, “Ni nımıra iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh.”

26 Ezi duar kurar kam Iesus bareghava gumazir kam gunabagha araviram azenan ize.

27 Ezi gumazamiziba bar bizir kamın ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangisi, “Kar manmaghın amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akavav gei. A uaghan akar gavgavimın duar kuravav geima da an akam barasi.”

28 An amizir bizibar eghaghanim zuamıra

1:21: Mt 4:13 1:22: Mt 7:28-29 † 1:22: (1:22) Ni Judan arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akirangın itir Akar Mingaribar gan. 1:24: Mk 5:7 1:26: Mk 9:26 1:28: Mt 4:24

Galilin Distrigh bar a garui.

Iesus gumamazir aviribar akuragha me gamima me ghuamaghe.

(Matyu 8:14-17 ko Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ateghava Jems ko Jon sara, me Saimon ko Andrun dipenimın ghue.

³⁰ Me ghua garima Saimonın asamim ariava mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei.

³¹ Me a mikemezima, ezi an a bagha ghuava an agharimın suiragha a ghufe. Ezi an arımarıam anetaghizıma a dikavigha dagheba me ganıdi.

³² Guaratızir kamra, amınim pirizıma me gumamazir arımarıar kuraba koma duar kuraba apazazıba bar me inıgha Iesus bagha izi.

³³ Nguibar kamın itir gumamazıba bar izava dipenir kamın tiar akamın uari akufa.

³⁴ Ezıma Iesus arımarıar guar avırıba itir gumamazir avırıba men arımarıabagh amıma me ghuamaghe. A duar kurar avırıba sarama otoghezıma da gumamazıba ategha azenan ize. Duar kuraba a gıfo, a Godın Otarım. Ezi kamaghın a ghaze, ia kamaghın mikıman markı suam, Kı Godın Otarım. Egha a men anogoro ke.

Iesus gumazıba itir puvatızir danganıın God ko migei

(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha amimizaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumaziba itir puvatizir danganimin ghugha God ko migei.

³⁶ A ghuzima Saimon uan roroaba ko a buriagharui.

³⁷ Me ghuava an apighava kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar ni buria gari.”

³⁸ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki uaghan munagh Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.”

³⁹ A kamaghin mikemegha, egha Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera.

(Matyu 8:1-4 ko Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviraghava tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.” †

⁴¹ Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.”

1:35: Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 † **1:40:** (1:40) Lapan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

⁴² Iesus kamaghin miġiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizima an mikarzim ua dera.

⁴³ Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gav-gavimin kamaghin a miġei,

⁴⁴ “Ni oragh. Ni bizir kamın gun gumazir igharazitam mikıman marki. Ni mangi uan mikarzim ofa gamir gumazimin akagh. Moses fomira mikemezir arazim, ni arazir kamın ġin mangıva, uan arimariam ġivazir bizim bagh Godın ofa damu. Ni damightıma, me ganigh fogham, nin arimariam guizbangıra ġıfa.”

⁴⁵ Ezıma gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuaghava egha bizir kam bar me miġei. Kamaghin amizıma maburan avirim Iesus akuvazıma, kamaghin a nguıbar ekiatamın aven azenaram aruir puvati. A uabıra itir danganimın itima, gumazamizıba a bagha tintinıbar izavıra iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amırazir mam gamizıma a ua dera

(Matyu 9:1-8 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezi dughiar maba ġivazıma, Iesus uamategha Kaperneamın ghu. A ghuava dipenimın itima gumazamizir aviriba a uamatengezir akam baraki.

² Me akar kam baregha izezıma dipenim bar izivazıma an tiar akam sara izıfa. Ezi Iesus Godın akam me mikiri.

³ An akam akurıma, gumazir maba gumazir soroghafariba aremezir mam inigha a bagha izi.

Gumazir pumuning ko pumuning akuriamın a gisaghpuğha izi.

⁴ Me iza garima dipenimın tiar akam bar izivazıma, kamaghın me İesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inıgha dipenir siriamın ghuavanabogha dipenir siriamın torim gamıgha beniba akuriam dafegha anemadazıma a İesus bagha ghuaghiri.*

⁵ Ezi İesus gumazir kabar niğhnizir gavgavimın ganıgha kamaghın soroghafariba amırazir gumazim miğei, “Nan borim, nın arazir kuraba gıfa.”

⁶ İesus kamaghın a miğeima, Judan arazibagh fozir gumazıba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamagh miğei,

⁷ “Gumazir kam tizim bagha kamaghın miğei? A Godın danganim iniasava ami! Gumazir kınitam gumazir ıgharazitamın arazir kuraba gın amadaghan kogham. God uabıra.”

⁸ Me kamaghın niğhnizima, İesus zuamıra uan navir averiamın men niğhnizibagh fogha kamaghın me miğei, “İa manmagh sua kamaghın niğhnisi?”

⁹ Kı akar manam mikimam? Pura gumazir kınitam kamaghın mikim suam, kı nın arazir kuraba gın amada. Egh uaghan gumazir kınitam kamaghın mikiman kogham, ni dikaviğh uan akuriam inıgh mangı, egh ua deragh.

¹⁰ Kı arazir kam damıghtıma, ia ganıgh fogham,

* **2:4:** (2:4) Judabar dipeniba boksiabar mın gari. Dar inogorıba puvatıgha, egha pın barafi. Ezi dar mıriabar anenan adidiaba iti. Dar dipenir akıniba puvati. Me pura nguazim gısın dar ingari.

2:5: Lu 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9

Gumazibar Otarim a nguazir kamın arazir kuraba gın amangamin gavgavim iti.” Egha a kamaghın gumazir soroghafariba amirazim miġei,

¹¹ “Ki ni miġei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimın mangi.”

¹² Egha a miġiavira itima me garima gumazir kam dikavighava uan akuriam inigha azenan ghu. Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godın ziam fava kamaghın miġei, “E faragha bizir katamın ganizir puvatı!”

*Iesus uabın gın mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13 ko Luk 5:27-32)*

¹³ Ezi Iesus ua Galilin dipar miriamın ghuaghiri. A ghuaghirima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazıma, a men sure gami.

¹⁴ A men sure gamuava dipar miriamın ghuava Alfiusın otarim Livain garima, a gavman danıngamin dagıaba isir dipenimın aperaghav iti. Iesus an garava, kamaghın a miġei, “Ni nan gın izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gın zui.†

¹⁵ Egha gın Iesus Livain dipenimın ikiava uan suren gumaziba koma api. Dagıaba isir gumazir aviriba koma arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghın amir aviriba, me uaghan Iesusın gın arui.

¹⁶ Ezi me apa itima, Judan arazibagh fozir Farisin gumaziba me an ganigha, egha an suren gumazibar azangsisı, “A manmagh sua dagıaba

2:12: Mt 9:33 **2:14:** Jo 1:43 † **2:14:** (2:14) Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2

isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”‡

¹⁷ Ezi Iesus men azangsizim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusin azangsisi

(Matyu 9:14-17 ko Luk 5:33-39)

¹⁸ Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamın apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsisi, “Kar manmaghin amizir arazim? Jonin suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghrazir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Gumazitam amuimin ikiasa isar ekiam gamuava gumazir mabar diazima me ize. A me ko ikitima, me manmaghin damuam, me dagheba ategham, o? puvatigham. A me ko ikitima me dagheba ataghraghan kogham.

‡ **2:16:** (2:16) Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romın gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romın gumaziba ko arazir kurabagh ami.

²⁰ Me dagheba ataghrazir dughiar iti. Dughiar kam izitima, gumazitaba amuimın ikiamin gumazimın suiragh mangiti me dughiar kam dagheba ataghragh.

²¹ “Egh gumazitam inir avızir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamaghın damighıva egh a rutıma inir avızir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightıma an torim guizbangıra bar ekevegham.

²² Eghti gumazitam wainın igiam inighıva, asızir inir misevir ghurimın a ruighan kogham. A kamaghın damightıma wain buva asızir inir misevir ghurim bighıva, wain ko asızir inim, aning vırara ikuvigham. A kamaghın damuan kogham. A wainın igiam inigh asızir inir misevir igiamra ruigham.”

Iesus Sabatın Ekiam
(Matyu 12:1-8 ko Luk 6:1-5)

²³ Egha Iesus Sabatın dughiar mamın, raızın mın garir dagher mam, wit, me an azenir ekiamın torimın zui. An suren gumazıba a ko ghuava wıtın ovızıba kuara zui. §

²⁴ Me zuıma Farısın maba men ganigha kamaghın Iesus mıgei, “Nı gan. Me manmagh sua arazir kam gamuava Sabatın arazımın gın zuir puvati?”

²⁵ Ezı Iesus me ikaragha kamaghın mıgei, “Ia, Devit amizir bizim me an osirizıma a iti, ia an ganızir puvati? A uan gumazıba ko me mıtiriam men azıma a bizir kam gami.

2:23: Lo 23:25 § **2:23:** (2:23) Nı wıtın mıngarım gıfoghsi, akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. **2:24:** Lo 23:25

²⁶ A ghuava Godin Dipenimin aven ghugha God ganingizir bretba ame. A da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit dame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibara dapi, gumazir kiniba puvati. Ezi Devit, gumazir kinim, bretin kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumaziba atizir puvati.

²⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”**

3

Iesus Sabatin dafarim ekonezir gumazir mam gamizima a ua dera

(Matyu 12:9-14 ko Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghuava, garima dafarim ekonezir gumazir mam gumazamizir aviribar tongin dipenir kamın aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damightima, me akam agasasa bar deravira an gari. Me kamagh sua an gari. A Sabatin gumazir kamın akuragham, o?

³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin

2:26: Wkp 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:28:** Mt 12:8 ** **2:28:**
(2:28) Ni Gumazibar Otarimin mingarim gifoghsi, akirangin itir
Akar Mingaribar gan. **3:4:** Luk 14:3

men azara, “Arazir manam Sabatın arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimın akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghın men azarazıma, me bar nımıra iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aru-ava, navimın aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nıghnıziba men puvati. Kamaghın a bar osemegha gumazim kamaghın a mıgei, “Nı uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezıma, an dafarim ua dera.

⁶ Ezi Farisiba ikia ganigha dipenim ategha azenan izegha Herotın gumaziba ko ikia Iesusın misoghasa akabar kiri.

Jesus uan gavgavim men akazıma an adarasi nıghnızir gavgavim an itir puvati.

(Sapta 3:7-6:6)

*Gumazamizir avırıba Iesusın gın zui
(Luk 6:17-19)*

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma Galilin dipamın ghuaghiri. A ghuaghırıma gumazamizir avırıba Galilin Distrighın ikegha an gın ghuaghiri.

⁸ Gumazamizir avırıba Judian Distrigh koma Jerusalemın nguıbam koma Idumean Distrigh ko Jordanın dipamın vongın itir danganıba koma Tair ko Saidonın nguıbamning ikegha, me Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avırir kaba,

me an amizir bizibar akam bareghava a bagha ghuaghiri.

⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviriba men akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba givasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizima, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighi a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.”

¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba izava, Iesusin garava duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin arai, “Ni Godin Otarim.”

¹² Me kamaghin amima, an akar gavgavimin me migia ghaze, “Ia kamaghin mikiman marki, ‘Ni Godin Otarim.’ ”

*Iesus 12 plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4 ko Luk 6:12-16)*

¹³ Ezi Iesus dipar miriamin ikegha dikavighava mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui.

¹⁴ Me zuima a gumazir 12 pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amadaghti me mangi Godin akar aghuim akunam.

¹⁵ Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham.

¹⁶ A misevezir gumazir 12 plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati),

¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamın mınğarım kamaghın ghu, atara pamtem mıgeır gumazımning),

¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfıusın otarım Jems, Tadius, Saimon (a Selotiabar gumazır mam),

¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazır İesus isava, apanıbagh anıngızım.

Me kamaghın mıgeı, “İesus Belsebulın gavgavımın ıngarı”

(Matyu 12:24-32 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

²⁰ Egha İesus uamategha dıpenımın aven ghugha itıma gumazamızır avırıba ızava anekufa. Me bar anekuvazıma kamaghın a uan suren gumazıba koma me daghebar aman ıbura. Me damamın dughıaba puvatı.

²¹ Ezi gumazamızır maba kamaghın mıgeı, “An onğanı.” Ezi İesusın adarası akar kam bareghava, a ınıgh mangasa ızı.

²² Ezi Judan arazıbagh fozır gumazır maba Jerusalemın ıkegha ızaghrava kamaghın mıgeı, “Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazır dapanımın gavgavımın duar kuraba batosı.”*

²³ Ezi İesus me mıgeır akam bareghava, egha kamaghın gumazamızıbar dıaghava akar ısın zuır maba me mıgeı, “Satan manmaghın uabıra uabı batuegham?”

²⁴ Kantrin tam tongıra uarı abıghıva uarıra uariv soğhıva kantrin kam ikian kogham.

3:17: Lu 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 * **3:22:** (3:22) Satanın ziar mamra kara, Belsebul. **3:23:** Mt 4:10, Lu 11:17-22

25 Kamaghin uaghan, dipenir vamiran itir darasi me tongira uari abighiva uarira uariv sogh dipenir kamın itir darasi ikian kogham.

26 Kamaghira Satanın adarazi uarira uari abighiva uariv misoghtima an gavgavim bar givaghiva ikian kogham.

27 “Eghti gumazir manam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

28 “Ki guizbangira ia migei, gumamazibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti.

29 Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

30 Me faragha kamaghin a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50 ko Luk 8:19-21)*

31 Ezima Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesusin mikimasa aven zui.

3:27: Ais 49:24, Mt 12:29 † **3:30:** (3:30) Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanın gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14

³² Gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikiava kamaghin a miġei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba me ni bagha izeghava azenan iti.”

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

³⁴ A kamaghin men azaraghava, an okarigha apiaghav itir gumazamizibar garava, kamaghin me miġei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

³⁵ Gumazamizir God ifongezir arazibar ġin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4

*Iesus akar isin zuimin kamaghin miġei,
“Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da kuragharui”*

(Matyu 13:1-23 ko Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mam in biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti.

² An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me miġei,

³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin mingarir daghem, wit, a inigha ghua uan azenimin da akuragharui.

⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame.

⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezima witin oviziba zuamira afuangi.

⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi.

⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.

⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30 pla misevima maba 60 pla misefe. Ezi maba ghua 100in tu.”

⁹ Iesus me migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmagh suavira akar isin zuibagh ami

¹⁰ Gumazamizir aviriba bar ghuezi, ezi Iesus uabira itima, an 12 plan gumaziba koma an boroghin itir gumaziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei.

¹² Kamaghin amizima

‘Me zurazurara ganiva, me bizitam gifoghan kogham.

Me uaghan zurazurara oraghiva,

me deraghvira akar mingaritam gifoghan
kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh
irazi,

God men arazir kuraba gin amadaghai.' ”*

Witin akar isin zuimin mingarim

¹³ An akar kam me migia ghua kamaghin migei,
“Ia witin akar isin zuir kamın mingarim gifozir
puvatı? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir
tabagh fogham?”

¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam a mati
gumazir Godın akam kuragharuim

¹⁵ Gumazir maba tuavim girezir witin ovizibar
mın ami. Me Godın akaba baraghizi Satan
zuamira izava me oraghizir Godın akaba, me
dama ada ini.

¹⁶ Gumazir maba dagiaba itir nguazim girezir
witin ovizibar mın ami. Me Godın akaba
bareghava da bagha bar akonge.

¹⁷ Egha men biba iraghuezir puvatıgha,
egha uaghan dughiar ruarimın itir puvatı. Me
itima osımtıziba ko Godın gin zuir gumazibagh
asıghasızir araziba izima, me pura God ataki.

¹⁸ Gumazir maba benir dıkonıba itir nguazim
girezir witin ovizibar mın ami. Me Godın akaba
baraki.

¹⁹ Me da bareghava me uaghan nguazir kamın
osımtıziba bagha nıghnıghava, dagıar avırıba ini-
asa ifavarir nıghnızibagh amuava, nguazir kamın

* **4:12:** (4:12) Iesus Godın gin mangasa gumazamizibar
anogorozir puvatı. Marazi uari Godın gin mangan aghua.

4:18: Mt 26:31 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17

bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharizima da misevir puvati.

²⁰ Ezi gumazir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Egha me misefi. Maba 30 pla misevima, maba 60 pla misefi. Ezi maba ghua 100in tu.”

Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)

²¹ Egha Iesus kamaghin me migei, “Ian tina lam gaboroghava a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia a daborogh a inigh azenan an danganimra aneguragh.

²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

²³ Tina kuarimning iti, an oragh.” †

²⁴⁻²⁵ Egha a migia ghua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Ia deraghvira a baraghiva deragh fogh, eghti God uan akabar fozir aviriba ia daningam. Godin akabagh fozir gumazitam a Godin akar igharaziba uaghan da baragham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir

4:21: Mt 5:15, Lu 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2 † **4:23:** (4:23) Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati.

gumazitam, an fofozir muziarim God a dama inigham. Ia Godin akam barazi moghin God uaghan kamaghin damuva, bizir avirir maba sara ia damuam.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

²⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da kuri.

²⁷ Gumazir kam da kunighava, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati.

²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha egha adava ghua akimariba otivigha misefe.

²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inighava dar akori. A fo, dagheba iti, ezi dar akoramin dughiam oto.”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32 ko Luk 13:18-19)*

³⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam?”

³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡

4:27: Je 5:7 **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18 ‡ **4:31:** (4:31) Ni mastetin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

³² Gumazir mam anakunizima a gin aghua bar ekeveghava azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar eki-aba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

³³ Egħa Iesus men nighniziba tuzinaghara min amir akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei.

³⁴ An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egħa a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

*Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezima aning pura nimira irighav iti
(Matyu 8:23-27 ko Luk 8:22-25)*

³⁵ Aruer kamın aminim pırasava amima Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “E dipar kam atugh an vongin mangam.”

³⁶ A kamaghın me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti. Ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui.

³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizifa, ezi an atam dipamin aven magırasava ami.

³⁸ Bot magırasava amima, Iesus botin kamın girakirangın dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghın a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagħa nighnisi, o puvati?”

³⁹ Ezi Iesus dikavigha tugha aminim batogha, egha dipavsizim kamaghin a migei, “Gua amiragh, egh nimira iki!” A migeima, aminim amirazima, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim otevegha kamaghira iti?”

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, “Gumazir kam tinara? Aminim ko dipavsizim uaghan an akam barasi!”

5

Iesus Gerasan gumazir mamın duar kuraba batoghezima da anetaki
(Matyu 8:28-34 ko Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma dipam atugha vongin Gerasan danganimın oto.

² Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimın anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamın ikegha Iesus bativasa izi.

³⁻⁴ A matmatiamın ikiava a gakui. Me dughiar avırıba senbar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senın kabar suighava dar aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha dar aghoragharisi. Kamaghın amizima gumazitam gumazir kamın suiragh a ikiava avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham.

5 A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama aruava pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.

6 A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimning apiri.

7-8 Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, "Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi." Iesus kamaghin a migeima, ezi gumazir kam pamtem arava kamaghin migei, "Ni manmaghin na damuasa, Iesus biziba bar dar pin itir Godin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsis, ni na gasighasighan marki."

9 A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, "Ni uan ziam diborogh." Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, "E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba."

10 A Iesus danganir igharazitam me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghor.

11 Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.

12 Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghor, "Ni e mikemegh e amadaghtima e mangiva dar bizir munabagh apazaka."

13 Ezi a men amangatizima duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dar bizim gapasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghuaghira davarir kuram giraghueghava dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

14 Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua dan-

ganir kamın itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kamın gun miği. Gumazamiziba bizir kamın ganasa dikavigha izi.

¹⁵ Me izava Iesus boroghın duar kuraba apazazir gumazimın garima, an niğhnizim ua derazıma, a uan korotiaba aghuighava aperaghav iti. Me an ganighava atiatingi.

¹⁶ Ezi otozir bizir kamın ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazimın bizir otozir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun miğıava ghuava uaghan daba batozir bizimın gun miği.

¹⁷ Gumazamizir kaba bizir kam bareghava uan danganim ategh mangasa kamaghın me Iesus miğıa a gaghori.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botın birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori.

¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghın a miği, “Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimın mangıva Gumazir Ekiam nın akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimıva egh a uaghan bar nın apangkuvizir bizimın gun me mikim.”

²⁰ Gumazir kam a bareghava ghua Iesus an akurazir bizimın gun Dekapolisın Distriğhın itir nguibabar ghua bar me miği. Gumazamizir kaba a bareghava diğavir kuram gami.

*Iesus aremezir guivir mam koma arımarıar
amizir mam gamizıma aning ua dera
(Matyu 9:18-26 ko Luk 8:40-56)*

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima gumazamizir aviriba izava anakufa.

²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a izava, Iesusin garava an guamin uabi ekunigha kamaghin puviram a gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam.”

²⁴ Ezi kamaghin Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir aviriba bar anakuvaghava an gin zui.

²⁵ Me zuima men tongin ghuzim batir arimariar amizir mam uaghan me ko zui. Amizir kam, ghuzim batir arimariam an itima 12 plan azeniba gifa.

²⁶ A fomira arimariam a givasava doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam a givasava pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariamın akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, a kamaghin nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagh.” A kamaghin nighnighava egha damuasa. A gumazamizir aviribar gin izava me munamaga izava Iesusin korotiamın suira.

²⁹ Amizim an korotiamın suighavira, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi uabi

baregha a God gumazibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan korotiamin suira?”

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, “Tina nan korotiamin suira?” ”

³² Me kamaghin Iesus migiavira itima Iesus uan korotiamin suirazir gumazim gifoghasa raghrigha garagharui.

³³ A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha izava Iesusin guamin degiaghrigha, atiatia nighava guizbangira a batozir bizimin gun a migei.

³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ezi nin arimariam gifa. Ni navir amirizimin mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham.”

³⁵ Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikeghava ize. Me izegha kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.”

³⁷ An gin aruir gumaziba a ko mangasa amima a men anogoregha, egha Pita, ko Jon an dozim Jems, merara inigha me zui.

³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ A me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.”

⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipovava an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima ezi a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mizezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven zui.

⁴¹ Me ghuegha a guivimin agharim suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kam in mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”)

⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12 pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami.

⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kam in gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migiava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darasi an aghuagha akirim a gasara

(Matyu 13:53-58 ko Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus kagh tegha uan nguibamın ghua-
vanadima an suren gumaziba a ko zui.

² Ezi, Sabatın dughiam otozıma a God ko migeir
dipenimın aven ghua, gumazamizibar sure gami.
Gumazamizir avırıba an akaba bareghava digavir
kuram gami.

Me digavir kuram gamigha azara, “Gumazir
kam managh akar kaba ini? A managh nighnızir
aghuiba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir
gavgavim ini?”

³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A
Marian otarım, a Jems ko Josep, Judas, Saimon,
a men avebamra. An buaramiziba e ko iti.” Ka-
maghın amizıma me dibovir akabar a miğıava
navıbar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Godın akam
inigha izir gumazim, a nguıbar ıgharazıbar
zuıma, me an zıam fe. Ezi an nguıbamın an
adarası, me an zıam fer puvati.”

⁵ Kamaghın amizıma a nguıbar kamın mi-
rakelin avırıbagh amizir puvati. A pura dafarım
arımariar gumazir vabara me garıghizıma, men
arımariaba gıfa.

⁶ Egha me nighnızir gavgavim an itir
puvatızıma, kamaghın a digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazıbar akazi, ezi me deragha a gıfozir pu

(Sapta 6:7-8:21)

Iesus uan 12 plan aposelba ingangarim me ganighava me amada
(*Matyu 10:5-15 ko Luk 9:1-6*)

Egha Iesus nguibabagh aruava gumazamizibar sure gami.

⁷ Iesus men sure gamuava, egha 12 plan aposelbar diazima, me a bagha izezima, a me akuvagha, me miğiava me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghın amuava uaghan duar kuraba batozir gavgavim me ganigha me amada.

⁸⁻⁹ A migirigiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizir taba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suiragh mangi.

¹⁰ Ia kamaghın damigh, mangıva nguibatamın mangighti me dipenitam ia danighti, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghraghim.

¹¹ Ia kamaghın damu mangi nguibatamın mangightima, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan koghıva, me uaghan ia miğeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghın damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apisigh, egh nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghın damighti, me ganigh fogham, me

arazir aghuim ia gamizir puvati.”*

¹² A kamaghin me mikemeghava me amadazima me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.

¹³ Me kamaghin me miyiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapaniba ingiava me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, firim atu (Matyu 14:1-12 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁴ Ezi Iesus bizir aviribagh amizima an ziam otogha ekevezima, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamın atrivim, Herot, a baraki. Me marazi kamagh miyei, “Jon Gumaziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

¹⁵ Ezi me marazi kamagh miyei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamagh miyei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizima a kamaghin miyei, “Ki fomira mikemezima, me gumazir mam Jon, Gumazibar Ruer Gumazimin firim atuzima, a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filip da an amuim Herodias a ini.

* **6:11:** (6:11) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14

Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, na arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamagh migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha a Jon misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herotin migei. Ezi Herot Herodias ifongezir moghin damuan aghuaghava, a uan gumazir mabav kemezima me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizima Herot an atiatiava, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amuava, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jon misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herot an amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Herodias Jonin misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangarir ekiabar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize.

²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gami. A ighiam gamima, Herot ko izegha apir gumaziba ighiamin ganigha guizbangira an ighiam gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, egha Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigam.”

²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gav-gavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei,

ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh azaragham?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim.”

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningh.”

²⁶ Ezi Herot a bareghava navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizima, an an azangsizim pueghan kogham.

²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazima a ghuava kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu.

²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizima anenigha ghua uan amebam ganingi.

²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghuava a mozim gati.

*Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)*

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar gumazibar sure gamizibar gun Iesus migei.

31 Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha iza zuima, me damamin dughiaaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumaziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.”

32 A kamaghin me migiava egha me uarira bot inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamın zui.

33 Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghuava me zuir danganimin otifi.

34 Ezi me ghuava dadarimin ghuegha Iesus gumazamizir aviribar garima, me guizbangira bar aviraseme. A men garima, me sipsipbar min ami, me ghuaviba puvati, me pura asaghasazibar min arui. A kamaghin bar men apangkufi. Egha a bizir aviriba men sure gami.†

35 A migiavira itima, aminim pirizima an suren gumaziba a bagha izava kamaghin a migei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim piri.

36 Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kamın itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives.”

37 Ezi a me ikaragha kamaghin migei, “Ia uari daghetaba me daning.”

6:31: Mk 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 † **6:34:** (6:34) Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7

Ezi me kamaghin a migei, “Dagiar e me bagh bretbody ivezamim, a 200 Kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbody ivezagh me daningasa, ni ifonge?”[‡]

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretbody iti? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, “E bretbody 5 pla koma osirir pumuning kati.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav geima, me uari uari tuiragha grazim gapia.

⁴⁰ Ezi me uari tuiragha apia, marazi 50, marazi 100in ghu.

⁴¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus bretbody 5 pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin garava God minabagha bretbody abiaghariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara biagharighizima, me da isa, me ganidi.

⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa.

⁴³ Men naviba bar izivazima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha akirar 12 pla gaghuizima, da bar izifa.

⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men avirim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tugh zui

(Matyu 14:22-36 ko Jon 6:16-21)

⁴⁵ Gumazamiziba dagheba amezima, ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan vongin

[‡] **6:37:** (6:37) Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim bretbody kamaghin ivesiva, an 8 plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34

nguibamin mangi. Ki uabira ikiwa gumazamiziba amadaghtima me ua uan nguibabar mangam.

⁴⁶ A me amadazi, me ghuezima, ezi a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti.

⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin tugh me bagha zui. A mangi me gitagh mangasa.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an garima, a dipam gisin tugh zuima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti asetam.”

Me nighnizir kam gamuava, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!”

⁵¹⁻⁵² A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzima, aminim pura dutugha ghu. Ezi me bizir kam, Iesus 5,000in gumaziba bretba me ganingizi, me damezi, me ganigha, kamaghin me tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha bizir kabagh nighnighava guizbangira digavir kuram gami. §

6:46: Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 § **6:51-52:** (6:52) Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami.

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike.

⁵⁴ Me bot ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo.

⁵⁵ Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garuava uan arimariar gumaziba inigha me akuriabagh arigha me inigha Iesus bagha izi.

⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibaba dar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumaziba inigha izava nguibamin tongin da arigha, egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gafi.

7

Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira. (Matyu 15:1-9)

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem in ikegha, izaghra, Iesus bagha izava anakufa.

² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghuava dafariba ruegha dagheba apir puvati. Me pura dagheba api.

³ Farisin kaba koma Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikiava, me

dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham.

⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suiraghavira iti. Me pura dagheba isamigh dameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin, Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?”

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migiava kamaghin osiri,

‘Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,

egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.

Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’

⁸ Ia kamaghin amua, Godin akaba, ia da ategha, uan ovavibar araziba, dar suiragha gavgafi.”

⁹ A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi.

¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan ikiva, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.'

¹¹ Ezi ia kamaghin migei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, "Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam."'

¹² Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akuravazir puvati.

¹³ Ia kamaghin amuava, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghuava, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gami a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti."

*Godin damazimin mizezir biziba, Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)*

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamiz-ibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, "Ia bar na baraghiva egh nan akar kaba, deraghvira dagh fogh.

¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegha gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir

biziba, an navir averiam damightima, a Godin damazimin mizegham.” *

¹⁷ Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemeqha, me ateqha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eee! Ia onqani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Da an navimin aven magirigh, egh an muriamin magirightima a gin dar aviam. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damightima a Godin damazimin mizeghan kogham.” (Iesusin akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize.

²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinba uari koma akui, biziba okei, gumazibav misozi da ariaghiri,

²² poroghamiba uari bakei, mighivira bizibagh ifonge, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir

* **7:15-16:** (7:15-16) Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23

kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimın ziam gasighasisi, uabıra uabi fe, arazir onganiba,

²³ arazir kurar kaba bar navimın aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godın damazimın mize.”

Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusın iti (Matyu 15:21-28)

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairın nguibar ekiamın danganimın ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, egha mogomebar ghua dipenir mamın aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimın aven iti.

²⁵ A dipenir kamın itima, guivir duar kuram apazazimın amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamıra a bagha izava an dagarimning iri.

²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighın a bate. Sirian danganir ekiamın aven itir distrigh. Ezi a Grighın akamın migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus migiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghın a migei, “E faragh boribar dagheba me danıngti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghın Iesus migei, “Gumazir Ekiam, ki fo, afiaba uaghan boribar dakozimın apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghın ni uamateghıva uan dipenimın mangi. Duar kurar kam nın guivim ategha azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghuava garima, an guivim uan dakozim girighaviti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam an ategha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamın akurazi a dera.

³¹ Ezi Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonın danganimın otogha ghua, Dikapolisın Distrighın otogha ghua, Galilin dipamın dadarim giraghu.

³² A ghuzıma, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. A uaghan mızem osemegha deravıra mıgeir puvati. Me izegha dafarim a darıghasa Iesus gakaghori.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir avırıba ategha aning uaningra mırıamın ghugha, egha a uan akakazir dafarımning gumazımın kuarımning gatıgha aning asıgha, egha iparıgha, an mızemın suıra.

³⁴ Egha Iesus pın overıamın garava, gumazir kam bagha navım bıgha arava kamaghın mıgei, “Efata!” (Akar kamın mıngarım kamaghın ghu, “Kuıghrıgh!”)

³⁵ Iesus kamaghın mıgiavıra itıma, an kuarımning kuiaghırı. Ezi an mızem mıghıvghıki. Ezi a deravıra bıızıav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavımın bıızır kamın gun mıkıman men anogroke. A men

7:31: Mt 15:29-31 **7:32:** Mt 9:32, Lu 11:14 **7:33:** Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 **7:34:** Mk 6:41, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 **7:35:** Ais 35:5-6, Mt 11:5 **7:36:** Mk 1:43-45

anogoroghezima me ua puvirama bizir kamın gun miğavira iti.

³⁷ Me akar kam miğeima, gumamazir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghın miğei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osımtızibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

8

*Iesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi
(Matyu 15:32-39; 16:1-4)*

¹ Dughiar kam gumamazir avirir igharaziba uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Ezi kamaghın Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghın me miğei,

² “Gumamazir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimın ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghın ki men apangkufi.

³ Me marazi saghon kegha ize. Kamaghın ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangıva damaziba men isirtıma me iram.”

⁴ Ezi an suren gumaziba an akam ikara, “E managh gumaziba itir puvatızir danganir kamın tina bretin aviriba inigh me danıngam?”

⁵ Me kamaghın miğeima Iesus kamaghın men azara, “İa manmagh bretba iti?” Me a ikaragha kamaghın miğei, “7 pla.”

⁶ Ezi Iesus nguazimın dapiasa gumamazibav kemezi me apia. Ezi a 7 pla bretba inigha God

minabagha egha da biagharigha, gumamazibar aningasa uan suren gumazibagh aningizima me me ganidi.

⁷ Ezi me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei.

⁸ Gumamazir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin suren gumaziba dagher nar me taghiziba, me da inigha 7 pla akirabagh aghuizima, da izifa.

⁹ Dughiar kamın itir gumamazibar dibobonim 4,000in boroghın ghu. Me amezima, a me amadazi, me uan nguibabar ghue.

¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba koma botin binigha, Daramanutan danganimın ghue.

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsizibar Iesus gami. Eghti, God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada.

¹² Ezi a men azangsizir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, egha me migei, “Ia datirighin itir gumamazir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsi? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.”

¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, egha dipamin vongin ghu.

*Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim
(Matyu 16:5-12)*

14 Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretha bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti.

15 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, "Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan." *

16 Iesus me mikemezima, me kamaghin uarira uariv gei, "E bret tam inigha izezir puvatizi, kamaghin amizima an e migei."

17 Me uarira uariv geima, Iesus men migirigibagh fogha kamaghin men azara, "Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe.

18 Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati?

19 Ia, ki bretin 5 pla biagharigha ia ganingizima, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba ia da akiraba manmaghin aghui?" Me kamaghin a ikara, "E 12 pla akirabagh aghui."

20 Ezi a ua kamaghin me migei, "Ezi ki bretin 7 pla biagharigha ia ganingizima, ia 4,000in gumazimibagh aningizima, me da apa izivazi ia dar naba akiraba manmaghin aghui?"

Me kamaghin a ikara, "E 7 pla akirabagh aghui."

21 Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, "Eee, ia tighar bizibagh fofogham."

8:15: Lu 12:1 * **8:15:** (8:15) Ni yisin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26

Jesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22-10:52)

Jesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamın akurazi, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Jesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasava Jesus gak-aghori.

²³ Ezi Jesus gumazir damazir kuramın agharimın suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, egha Jesus gumazimın damazimning giparigha uan dafarimning a gisın atigha kamaghın an azara, “Ni bizitamın gari?”

²⁴ Ezi gumazir kam kogha garava kamaghın miği, “Are, ki garima, gumaziba temebar mın garav arui.”

²⁵ Ezi Jesus ua uan dafarimning an damazimningın suirazima, gumazimın damazimning kuiaghrizima, a ua deragha bizibar gari.

²⁶ Ezi Jesus anemaga kamaghın miği, “Ni ua nguibar kamın aven mangan marki. Ni uan dipenimın mangi.”

Pita Iesusin gun miği

(Matyu 16:13-20 ko Luk 9:18-21)

²⁷ Egha Jesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamın boroghın itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimın men azara, “Gumamaziba tina na garisi?”

28 Me a ikaragha kamaghin miġei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

29 Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikara, “Ni Krais, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim.”

30 Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me miġei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

Iesus uan ovevem ko ua dikavamin migirigiam gami

(Matyu 16:21-28 ko Luk 9:22-27)

31 Egha Iesus men sure gamuava kamaghin miġei, “Gumazibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

32 Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me miġeima, ezi Pita a inigha miriamin ghugha, an atarava kamaghin a miġei, “Ni kamaghin mikiman marki.”

33 A kamaghin miġeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atarava kamaghin a miġei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.”

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8
11:27

8:29: Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69,

8:31: Mt 17:22

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar, diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisagh-pugh nan gin izi.

³⁵ Gumazir manam uan ikirimirimın suiraghshi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam akar aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.

³⁶ Gumazitam nguazimın itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati.

³⁷ A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati.

³⁸ Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan akar aghuimın gun mikiman aghumsighti gin Gumazibar Otarim uan afeziamın boroghın ikeghiva Godın damazimın zuezir enselba koma Godın angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham.”

9

¹ Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighram.”

*Iesusın mikarzim igharagha oto
(Matyu 17:1-13 ko Luk 9:28-36)*

² Ezi dughiar 6 pla givazima, Iesus Pita koma Jems ko Jon me inigha mighsiar ekiamin ghuavan-abogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto.

³ An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati.

⁴ Ezi me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

⁵⁻⁶ Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, "Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mizekimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam."

⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazima ezi tiarir mam ghuariam in tongin otogha kamaghin migei, "Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!"

⁸ Egha zuamira me gara ua gumazitam in garir puvati. Iesus uabira me ko iti.

⁹ Egha me uamategha mighsiam in izaghrafa Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumazibar Otarim aremegh ua dikavigham.

¹⁰ Me ganizir bizir kam merara itima, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiar mingarim

9:3: Dan 7:9 * **9:4:** (9:4) Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus boghimra nguazir kam in ize. **9:7:** Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30

bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim għin izam?”

¹² Ezi Iesus men azangsizim ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimın osizirim kamaghın iti, ‘Gumazibar Otarim osımtızir avırıbar aven mangıti me akirim a gasaragham?’

¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gıfa. Ezi gumazamiziba akinafarimın osizirir an gun mikemezımın mırara, me uan arazir me ifongezibar a gami.” †

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizıma a ua dera

(Matyu 17:14-23 ko Luk 9:37-45)

¹⁴ Egha me iza suren gumazir maba bativigha garima gumazamizir avirim me akuvazi Judan arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gıa uari adosi.

¹⁵ Me uari adozima gumazamiziba Iesusın garavıra digavir kuram gamigha dughiam a danıngasa ivegha zui.

¹⁶ Egha a kamaghın men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumazamizir avirimın torımın ikiava kamaghın migei, “Tisa, ki uan

9:11: Mal 4:5, Mt 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 † **9:13:** (9:13) Dughiar kamın Iesus Elaija izamin bizim migei, egha guizbangira Jon, Gumaziba ruer gumazim migei. Ni foghsi, Matyu 17:12in gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavibar akira faragha ize.

otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati.

¹⁸ Egha an a gamir dughiamin, an anekurima a daghira, pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azarazi me a batoghezir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumazamiziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Ki dughiabar zurara ian osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi.”

²⁰ Ezi me otarim Iesus bagha a inigha ize. Ezima duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nisi. A nguazim girigha poghpogha pupuviba an akam misefi.

²¹ Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “A man dughiamin duar kuram a gapasa?” Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa.

²² An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.”

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham.”

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin digha migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazibagh ami me

orazi puvatizim ko miğeir puvatizim, ki ni miğei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin miğei, “An areme.”

²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikara, “Duar kurar kamaghin amiba God ko miğeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamın Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me miğei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

³² Ezi me migirigiar a mikemezim a gifozir puvatigha, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

Tinarama Ekiam

(Matyu 18:1-5 ko Luk 9:46-48)

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari batosi?”

³⁴ Me tuavimin tinara ekiam, a migirigiam gamua uari batoke. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Egha Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12 plan diagha kamaghin miġei, “Tina faragh ikisi, a bar ġin kegh egh gumaziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anefazi a tughav iti. Egha a uan agharimning a muigha kamaghin me miġei,

³⁷ “Gumazitam na ġinighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

*Tina en apanim gami puvati a enanav
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Egha Jon kamaghin a miġei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin miġei, “An anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazim akar kuraba na damighan kogham.

⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a enanav.

⁴¹ Ki guizbangira ia miġei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningiva a guizbangira uan ivezim iniam.”

*Arazir kuraba nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9 ko Luk 17:1-2)*

9:35: Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 **9:37:** Mt 10:40,
Lu 10:16, Jo 13:20 **9:38:** Nam 11:27-29, Lu 9:49 **9:39:** 1 Ko 12:3
9:40: Mt 12:30, Lu 11:23 **9:41:** Mt 10:42

⁴² Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Eghiva tina niġhnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham.

⁴³⁻⁴⁴ Egh nin agharim ni damighti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, nguibar avim munge-mari puvatizim.

⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁷ Egh nin damatuzim ni damuti na arazir kuratam damighiva anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁸ Danganir kam

‘Apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham.

Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.’

⁴⁹ “Gumaziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin

da tuava da isa, egha God ganidi. Amangsizim koma avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. †

⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ateghti, ni manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari datigh, egh ia uari ko navir amirizimin iki.”

10

Poroghamiba uari ataghrasi (Matyu 19:1-12 ko Luk 16:18)

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin dipamin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua izava, anekuvazima, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba izava a gifarava kamaghin an azara, “Ni e mikim, en arazim manmaghin migei? Gumazim uan amuim ateghamin arazir kam deras, ti puvati?”

³ A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?”

⁴ Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamning uaning ataghraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, an e mikeme.”

† **9:49:** (9:49-50) Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati. **9:50:** Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31

⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ian naviba gavgafi, kamaghin amizima Moses ia bagha arazir kam osiri.

⁶ Bar fomira God nguazir kam ko biziba bar dagh amuavira gumaziba ko amizibagh ami.

⁷ Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva, a uan amuim ko aning uaningin porogham.

⁸ Egh aning nivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam

⁹ Kamaghin amizima God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara.

¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.

¹² Ezi amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

Iesus boriba ko

(Matyu 19:13-15 ko Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumamaziziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atarava men anogorosi.

¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God

Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi. Men anogoroghan marki.

¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.”

¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa Godin migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30 ko Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirighava Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁸ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migei, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuarim.

¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.’ ”

²⁰ Ezi an a ikaragha kamagh miği, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²¹ Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha kamaghin a miği, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadaghiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi.”

²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. A kamaghin, an navim bar osemi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me miği, “Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!”

²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizima, Iesus ua kamaghin me miği, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagham.

²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*

²⁶ A me miğiema, me guizbangira digavir kuram gamuava nighnizir aviribagh amuava uarira

10:21: Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 * **10:25:** (10:25) Ni kamelin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

uariv gei, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁷ Ezi Iesus men garava kamaghin me migei, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemzir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan akar aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, o uan buaramiziba, o uan afeziam ko amebam, o uan boriba, o uan azeniba ategh,

³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kam in God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afragh a daningam. A dipenir aviriba ko aveghbuaba ko buaramiziba ko amebaba ko borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghtima dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam.

³¹ Datirighin dughiar kam in faragha itir gumazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazir aviriba, me gin faragh mangam.”

Iesus uan ovevem, dughiar mizekimin uam a migei.

(Matyu 20:17-19 ko Luk 18:31-34)

³² Egha me Jerusalemin ghuavanagava Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir

gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12 plan suren gumaziba inigha me miriamin ghughava, a bativamin bizibar gun me migei.

³³ A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham.

³⁴ Egh Kantrin Igharazibar Gumaziba, me dibovir akabar a mikimiva, a gipariva, a fozoroghiva, egh a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ziar ekiamning iniasa ifonge.
(Matyu 20:20-28)*

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha izava kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otoghiva egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperaghham.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim,

uaghan an ateramin gavgavim iti? O osımtızir dıpar kî ruamim gua uaghan a guruam?”

³⁹ Ezi aning a ikara, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghın aning mıgei, “Guizbangira, gua kî ateramin osımtızim, gua a iniam, egh osımtızir dıpar kî ruamim gua a guruam.

⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapi-asa azangsisi, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godın bizimra. A danganir kabar dapi-amin gumaziba, a me gıfogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kamın Iesus mıgeima, 10 plan suren gumazir ıgharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonın atari.

⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghın me mıgei, “İa fo, Kantrin İgharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvıra me abıraghbırası.

⁴³ Eghti arazir kaba ian tongın ikian kogham. Gumazir manam ian tongın ekiamın ikisi, a ingangarir gumazımın mın iki.

⁴⁴ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kınımın mın iki.

⁴⁵ Ezi kamaghıra Gumazibar Otarım iza, gumazimizibar amutı me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazimizir avırıba bagh ovegh ua me givezegh me ini-asa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar mam gamizi a

dera

(Matyu 20:29-34 ko Luk 18:35-43)

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, egha gumazamizir avirim sara nguibar ekiam ataghrasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikiava biziba bagha inge.

⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otarim, nan apangkufigh!”

⁴⁸ Ezi gumazamizir aviriba diman an anogoregha egha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otarim nan apangkufigh!”

⁴⁹ Ezi Iesus tughu kamaghin migei, “An diagh.” Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgafigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.”

⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize.

⁵¹ Ezi Iesus an azara, “Ki ni bagh tizim damuasa ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

**Iesus mizazim inigha aremegha
ua dikafi**

11

(Sapta 11-16)

Iesus atrivimîn mîn Jerusalemîn zui

(Matyu 21:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemîn boroghîn izava Betfage ko Betanin boroghîn Olivîn mîghsîamîn oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning aning amaga,

² kamaghîn aning mîgei, “Gua nguibar munagh itimîn mangî, gua an mangîva gantîma donkin igiar mam, me a ikezîma, a iti. Gumazitam dughî-atamîn a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighîva a inigh kagh izî.*

³ Eghtî tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ gua kamaghîn a mîkim, ‘Ekiam ingan-garim an iti. A uam anemangam.’ ”

⁴ Ezî aning ghua garima, me donki dipenir tiar akamîn azenan tuavimîn a ike. Ezî aning a firima,

⁵ gumazir maba tuivighav ikia aningîn azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?”

⁶ Ezî Iesus aning mîkemezi moghon aning men akam ikara. Ezî gumaziba aningîn amaman-gatizîma aning zui.

⁷ Egha aning donki inigha Iesus bagha izeghava uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisîn da ghuani. Ezî Iesus a gisîn apera.

⁸ Ezî gumazamizir avîriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimîn da ghuari. Ezî marazi ruarimîn tev seviba aghoregha da arîsi.

* **11:2:** (11:2) Nî donkin mîngarim gifoghsî, akîrangîn itir Akar Mîngaribar gan.

⁹ Egha faragha zuiba ko gın zuiba me diava ara kamaghın miğei,

“Hosana! Ia Godın ziam fi!
 Gumazir kam Ekiamın ziam ko gavgavımın izi.

God deravıra a damu.”

¹⁰ “En ovavım Devit fomıra en atrivımın ikezi moghın

gumazir kam en atrivımın ikiasa izi.

Eghtı God deravıra a damu.

Hosana! Biziba bar dar pın itir Godın ziam fi!”

¹¹ Ezi İesus Jerusalemın aven ghugha ghua Godın Dipenir miriamın ghu. A ghugha biziba dar garava da asavsuisi. Ezi aruem gıvazi a suren gumaziba ko me Betanin ghue.

*İesus temer figh bar an anogoroke
 (Matyu 21:18-19)*

¹² Amımızaraghan İesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghragha, İesus mitiriam an azi.

¹³ A saghon garima temer fighın mam dafarib-ara iti. Ezi a roghıra mangı foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighın temebe bamin dughiam puvati. Ezi kamaghın a ghua ovızitamın apızir puvati, dafarir kınbaram an iti.†

¹⁴ Egha a kamaghın temem miğei, “Tav gın nın ovızitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

11:9: Sng 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 † **11:13:** (11:13) Ni fighın mingarım gifoghsi, akırangın itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6

Iesus Godin Dïpenir miriamin ghua gumazir asiziba amadiba me batosi

(Matyu 21:12-17 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın otivigha, Iesus Godin Dïpenir miriamin ghuava gumazir asizir ofa gamibagh iveziba ko asizir ofa gamiba amadiba me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba, da fava egha da ighagharisi.

¹⁶ Egha a tav bizir amaditam inigh Godin Dïpenir miriamin aven izi mangan an anogoroke.

¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghin me migei, “Migirigiar kam Godin Akınafarımın osizirimın iti, o puvati?”

‘Nan dïpenimın ingangarımın mingarım kamakın,
kar nguaziba bar men Gumazamiziba
God ko Migeir Dïpenim.’

Ezi ia gumazir okeibar danganir mogomemın mın a gami.”

¹⁸ Gumazamizir avırım bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba Iesusın atiatigha, egh me a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri.

¹⁹ Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın nguibar ekiam ategha azenan zui.

*Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)*

²⁰ Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer fighin biba sara misingi.

²¹ Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!”

²² Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki.

²³ Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, egh nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham.

²⁴ Kamaghin amizima ki ia migei, ia bizir tizim bagh God ko migeir dughiam an azangsigh, egh nighnizir gavgavim iki suam, ‘Ki a inigha gifa,’ ni bizir kam inigham.

²⁵⁻²⁶ Egh ni tugh God ko mikimiva egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim nin arazir kuraba gin amadagham.”[‡]

*Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim
bagha azara
(Matyu 21:23-27 ko Luk 20:1-8)*

11:20: Mk 11:14 **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13

[‡] **11:25-26:** (11:26) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham.”

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemin otogha Iesus Godin Dipenimin miriamin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba a bagha ize.

²⁸ Egha Iesusin azara, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?”

²⁹ Ezi Iesus me ikara, “Ki azangsizir mam ia damuasa ia na mikemeghti ki gavgavir manamin bizir kabagha amimin gun ia mikimam.

³⁰ Jonin rurim—kar Godin bizim, o gumazibar bizim? Na mikemegh!”

³¹ Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghtima a kamaghin ua en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?’

³² Eghti e suam, ‘An rurim gumazibar ize’....” (Gumazamiziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumazamizibar atiatingi.)

³³ Egha me Iesusin azangsizim ikaragha kamaghin migei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham.”

12

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46 ko Luk 20:9-19)

¹ Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi (eghti me gin wain taba uam a ikaragham). Egha saghon igharagha ghu.*

² Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizir taba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu.

³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafaribara uamatenge.

⁴ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amadazi me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami.

⁵ Ezi a ua mikezim amada, ezi kam me a misoghezi an areme. Ezi an avirir igharazir maba saram amangi; maba me pura me misoke, maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶ “Ezi bar abuananam iti anenemangasa, an otarir kamra, a bar ifongezim. A bar men gin anemagava kamaghin migia ghaze, ‘Me nan otarir kamın akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu.

⁷ Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’

12:1: Ais 5:1-2 * **12:1:** (12:1) Ni wainin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:6:** Mt 3:17

⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anakuni.

⁹ “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A iziva wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam.

¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarir osizirir kamın ganiz, o puvati?

‘Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin
bar dera.’ ”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?

(Matyu 22:15-22 ko Luk 20:20-26)

¹³ Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir darasi amadazi, me Iesus bagha ize. Eghti me Iesusin migirigiar otevitamin an suighasa.

¹⁴ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo, ni zurara guizbangira migiava, migirigiar vamira gumazamiziba bar me ganidi. Gumazir ziaba itiba o gumazir kiniba, ni akar vamira me migiava

guizbangira Godin arazibar men sure gami. E Godin arazim gin mangiva, gavmanin dagiaba Sisar daningam o puvatigham? E ivezam, o ivezan kogham?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh iziti ki an ganika.”

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangisi

(Matyu 22:23-33 ko Luk 20:27-40)

¹⁸ Ezi Sadyusiba, me kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangisizir mam sara Iesus bagha ize.†

¹⁹ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam.

²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7 pla aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezima, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mikezim kamaghiram ami.

12:17: Ro 13:7 **12:18:** Ap 23:8 † **12:18:** (12:18) Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:19:** Lo 25:5

22 Ezi 7 pla aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme.

23 Aveghbuar 7 pla an ike. Egh kamaghin ua dikavamin dughiam, tinarama an pam?”

24 Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia Godin Akinafarimin osizirim ko Godin gavgavim gifozir puvati, kamaghin ia paza nighnigha migei?”

25 Ariaghreziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

26 “Ezi ariaghreziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an gani, o puvati? Eghaghanir kamın, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’

27 God gumazibar nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazibar duar angamra itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.”

*Godin arazir faragha zuim
(Matyu 22:34-40 ko Luk 10:25-28)*

28 Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin arazir manamra maba bar dagh afiragha, faragha zui?”

29 Ezi Iesus a ikara, “Arazir bar ekiamra kara: ‘Israel, ia oragh. Ekiam en God, Ekiam uabira.

³⁰ Ia uan Ekiam, ian God, uan navir averiam ko uan duam ko uan niġhnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh.’

³¹ Ezi arazir anarira irimra kara, ‘Ni uabi gifongezir mogħin gumazamiziba bar me gifongegh.’ Ua arazitam kamningin min ekevegħa aning gafirazir puvati.”

³² Ezi gumazir kam kamagħin Iesus ikara, “Ni guizbangira miġia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati.

³³ E uan navir averiam ko, uan niġhnizim ko uan gavgavim in Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezir mogħin gumazamiziba bar me gifongegħam. E arazir kamningin ġin mangam, eghti arazir kamning ofan me bar avim in tueba ko ofa damuamin biziba bar dagħ afira.”

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a miġei, “Ni God biziba bar dagħ ativagħ dar ganamin dughiam in sagħon itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangisizitam ua Iesus damuan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Miŋsevezir Gumazim bagħa gumazamizibar azangisizi

(Matyu 22:41-46; 23:1-36 ko Luk 11:37-54; Luk 20:41-47)

³⁵ Egha Iesus God in Diŋpenir miriam in gumazamizibar sure gamuava, men azara, “Manmagħ amizi Judan arazibagħ fozir gumaziba kamagħin miġia ghaze, Krai, God Uam E Iniasa Miŋsevezir Gumazim, a Devitin ovavim?”

12:31: Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 **12:32:** Lo 4:35 **12:33:** 1 Sml 15:22, Ais 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 **12:34:** Mt 22:46

³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme,

‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
 “Nan agharir guvim daperagh,
 egh na ko atrivimin ikiam.
 Egh mangi dughiar ki nin apanibar amighti
 me nin apengan ikiam.” ’

³⁷ Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Otarim?” Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

³⁸ Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba me biziba amaga dagh ivezi naghin ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge.

³⁹ Egh God ko migeir dipenibar dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaba me danganir ziaba itiba iniassa bar ifonge.

⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

Amuir odiarimin ofa

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikiava gumazamizir aviribar

garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi.

⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarim izava dagiar muziarir pumuning ati, aning dagiar rubuzir muziarir vamira an min ghu.

⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira.

⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham (Matyu 24:1-2 ko Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!”

² Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ni dipenir dafar kabanaghin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

*Iesus ghaze, osımtızir avırıba gın otivam
(Matyu 24:3-14 ko Luk 21:7-19)*

³ Egha Iesus Olivın mıghsıam gısın, Godın Dıpenımın guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara,

⁴ “E mikemegh, dıpenıba ikuvıghamin bizim, a manadıızoghın otivam? Eghtı arazir manam faragh otoghtıma, e fogh suam bizir kaba otivamin dughıam roghıra ize?”

⁵ Ezi Iesus kamaghın me mıgei, “İa uari bagh deraghvıra gan, gumazıtam izi ia gifaran markı.

⁶ Gumazir avırıba nan zıamın izi, suam, ‘Kı Kraıs, God ua e inıasa mısevezir gumazım,’ egh gumazamızir avırıbagh ifaram.

⁷ “Eghtı ia roghıra itir mıdorozir ekiabar nıgınbıba baragh, egh saghon itir mıdorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia dıgavir kuram damuan markı. Arazir kaba otivam, eghtı nguazir kam gıvamin dughıam tıghar izam.

⁸ Kantrin mamın itir darazi dıkavıgh kantrin ıgharazımın itir darazi ko mısogham. Eghtı atrıvir mamın adarazi dıkavıgh atrıvir ıgharazımın adarazi ko mısogham. Danganir mabar dagheba bar puvatıghtıma, gumazamızıba mıtırıamra ikıam. Eghtıma mıkımkızıba uaghan otivam. Osımtızir kaba faragh otıvıghtı nguazir kam gıvamin dughıam tıghar. Osımtızir kaba matı, amızım otasa faraghavıra mıızım isi mokın.

⁹ “İa deravıra uari bagh gan. Gumazıtaba ia isi nguıbar garir gumazıbar anıngam. Egh me

God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiva, egh ka amizir biziba ia dar gun me mikimam.

¹⁰ Eghti Godin akar aghuim gumaziba faragh nguibaba bar dav kinigh.

¹¹ Eghti gumazitaba dughiar manam ian suiragh ia inigh kotin mangiti, ia faragh mikimsi nighnighiva osiman marki. Pura migirigiar manam God kotin aven ni danighti, na mikim. Kar ni uabi migeir puvati, Godin Duam migei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira dar amuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram.

¹³ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Egh tina tugh gavgavigh mangi ana aremeghamin dughiamin tughti, God ikirimirir aghuarim gin a daningam.”

*Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28 ko Luk 21:20-24)*

¹⁴ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia ganti God bar aghuazir bizim an dipenimin ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamın ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamın otoghti, Judian Distrighin aven itir darasi me zuamiram ari mighsiabar ghuavanangam.

13:12: Mt 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21

13:14: Dan 9:27, 11:31, 12:11

¹⁵ Tav dipenimîn avughsir danganimîn ikeghîva dipenimîn aven mangî uan bizitam inian markî.

¹⁶ Tav azenir ekiamîn ikeghîva uamategh dipenimîn mangî uan azenan azuir korotiam inian markî.

¹⁷ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mehzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham!

¹⁸⁻¹⁹ Dughiar izamin kaba, da osîmtîzir ekiabar dughiaba. God nguazim ko overiamîn ingarizir dughiamîn iza datîrikîn, egh ua kamaghîn dughi-atam otoghan kogham. Ezî kamaghîn ia God ko mikim, eghtî osîmtîzir ekiar kaba amozimîn dughiamîn otivan markî.

²⁰ Egha Ekiam uan misevezir gumazamizibagh niĝhniĝha, dughiar kurar kamîn dughiar maba aghorezî da mong otefe. A ti dar aghorezir pu-vatizî gumazamiziba bar ariaghreghai.

²¹ “Dughiar izamim tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ an akam baraghan markî.

²² Gumazitaba izîva ia gifar suam, ‘Kîrara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘kî Godîn akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelîn bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amutî da otivam. Me kamaghîn ifonge, me gumazamizibagh ifaraghtî, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghîn me mirakelîn kabar

amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham.

²³ Ki gın otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghın ia deravira uari bagh gan.”

*Iesus ghaze, gın Gumazibar Otarim izam
(Matyu 24:29-31 ko Luk 21:25-28)*

²⁴ Egha Iesus migia ghua kamaghın migei, “Osımtızir ekiar kabar dughiam gıvaghti, gın izamin dughiamın bizir kaba otivam.

‘Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
²⁵ eghti mikoveziba overiamın asighıram,
eghti overiamın itir bizir gavgaviba
sıvagh sıvagh,
uan danganiba ataghragham.’

²⁶ Dughiar kamin gumaziba ganti Gumazibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamın tongın izam.

²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamın danganiba bar ko nguazımın otevíba bar dar mangıva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam.”

*Iesus ghaze, ia temer fighın gan fogh
(Matyu 24:32-35 ko Luk 21:29-33)*

²⁸ Egha Iesus migia ghua kamaghın migei, “Temer fighın aguaba ua diz murti, ia fogh suam,

13:24: Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12
13:25: Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11,
1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:27:** Mt 13:41

amozimîn dughiam roghîra ize. Ia temer fighîn gan niĝhnîzim iniam.

²⁹ Kamaghîra ia bizir kabar ganti da otivtî, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghîra ize. A tiar akamîn tughav iti.

³⁰ Kî guizbangîra ia miĝei dughiar kamîn itir gumazamizir kaba ikivîra ikîtî bizir kaba bar otivam.

³¹ Overiam ko nguazim ĝivagham, eghtî nan miĝirîĝîaba ĝivaghan kogham.”

Jesus ghaze, a ua izamin dughiam tav a ĝifozir puvatî

(Matyu 24:36-44)

³² Egha Iesus miĝîa ghua kamaghîn miĝei, “Tav fozir puvatî, dughiar manamra kî ia miĝeir bizir kaba otivam. Godîn Nguibamîn itir enselba ko Godîn Otarim uaghan fozir puvatî. Afeziar Ekiam uabîra fo.

³³ “Ia dughiar kamîn izamin dughiam ĝifozir puvatî. Ia deravîra uari bagh ganîva mîzuum.

³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garighava dipenimîn ingangariba me rome. A tiar akamîn itir gumazimîn miĝîa ghaze, ni deravîra gan.

³⁵ “Dipenimîn ghuavim izamin dughiam ia a ĝifozir puvatî, a bogarangra izam, o dimagarir arîzimîn izam, o tuariba akîtî a izam, o aminim tiraghtî a izam, o? Kamaghîn ia deravîra gan.

³⁶ Puvatîghtîma, a zuamîram otogh ian ganti, ia dakuvîra ikiam.

³⁷ Kî ia miġeir bizir kaba, kî gumamaziba bar me miġei, ‘Ia deravira gan!’ ”

14

Gumazir dapaniba Iesus misuegħti an aremegħasa miġirġiabar kîri

(Matyu 26:1-5 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ Dughiar kam, God Israelbagħ Itazir Dughiam, koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagħ fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh amisuegħti an aremegħasa tuaviba buri.*

² Me kamaghin uariv gei, “E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumamaziba midorozir ekiatam e damigham.”

Amizir mam mughurjar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge.

(Matyu 26:6-13 ko Jon 12:1-8)

³ Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava lepa itir gumazim Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. An apava aperaghav itima, amizir mam mughurjar aghuim zuir borer mam. An alabastan ingarizir misevimin iti. An ziam nat, an ivezim bar pin iti. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagħa izegħa borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge.

14:1: Kis 12:1-27, Mk 11:18 * **14:1:** (14:1) Ni Israelbagħ Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifogħsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38

⁴ Ezi uaghan itir darasi me naviba isiava kamaghin uariv gıavıra iti, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?”

⁵ An anemadagha dagıar avırıba inıghai. An ıvezim azenir vamıran ıvezim gafıra. Eghti an dagıaba onganarazıbagh amıbar akuragham.” Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

⁶ Ezi İesus kamaghin mıgei, “Anetakıgh. İa tizim bagha osımtizim a garısi? Anetakıgh! An arazir aghuim na gami.

⁷ Onganarazıbagh amıba zurara ia ko ikiam. İa dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham.

⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir boreme nan mıkarzim daghuighti me gin na mozim darıgham.

⁹ Ki guızbangıra ia mıgei, me nguazir kamın danganir manamın Godın akar aghuim akunıva egh amızir kam amızir arazim uaghan a mıkimıva egh a gıniğhnıghıvıra ikiam.”

Judas Iskariot İesus inıgh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darıghasa akar gavgavim arkıri (Matyu 26:14-16 ko Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12 plan aposelin mam, a İesus sıva ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darıghasa me bagha ghu.

¹¹ Ezi me an akar kam baregha bar akongı, egha dagıaba a danıngasa akar gavgavim arkıri. Ezi an an sıuiragh me danıngasa tuavıba buri.

*Iesus uan suren gumaziba koma api
(Matyu 26:17-25 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko
Jon 13:21-30)*

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam faragha zuir dughiam, Judan gumaziba me arazir kam iti. Me faragh God Israelbagh Itazir Dughiam ginighnighiva sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?”

¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi.

¹⁴ Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, “Tisa kamaghin azangsisi, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko Israelbagh Itazir Dughiamin isamar amamim mana?” ’

¹⁵ Eghti a dipenimin aven pin itir danganir ekiamian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar dar akir.”

¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba a migirigiamin mirara ghuzi, ezi aning maghira God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratizimin Iesus uan 12 plan suren gumaziba ko otifi.

18 Egha me dagher dakozimîn apiaghav ikiava apava, Iesus kamaghîn miġei, “Kî guizbangira ia miġei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darîgham, a uaghan na ko ikiava api.”

19 Me an akam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagha an azangsiġha kamaghîn miġei, “Kîrara markiama?”

20 Ezi a me ikaragha kamaghîn me miġei, “Ia 12 pla ian tavra. Gumazir na ko itarir vamîra bret azuim.

21 Ezi Gumazibar Otarim, Godîn Akinafarim mikemezir moghîn, an aremegham. Egħti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deragħai!”

*Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh aningî
(Matyu 26:26-30 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin
11:23-25)*

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagħa egha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningî. Egha kamaghîn me miġei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.”

23 Egha a wain apir itarim inigha egha God minabagħa me ganingizi, ezi me vaghvagħa uarir guri.

24 Me wain apima a kamaghîn me miġei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A gumamazir aviriba bagħa ire.

²⁵ Kî guizbangîra ia mişgei, Kî uam wainîn ovîzimîn dîpatam rameghan kogham, kamaghîra ikî mangî Dughiar God Bizibagh Ativamimîn otogham. Eghtî dughiar kam, kî wainîn dîpar igiam ramam.”

²⁶ Egha me Godîn ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivîn Mighsiamîn ghue.

Iesus ghaze, Pita gîn mikîm suam, a Iesus gîfozir puvati.

(Matyu 26:31-35 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

²⁷ Egha Iesus kamaghîn uan suren gumazibav gei, “Godîn Akînafarimîn osizirim kamaghîn iti,

‘Kî sipsipbar garir gumazim a misueghtî sipsipba tintinimîn aregham.’

Kamaghîn ia bar nişnîzir gavgavim nan itim gîvaghtîma, ia na ategh aregham.

²⁸ Kî ia mişgei, kî aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighîn mangam.”

²⁹ Ezî Pita kamaghîn mişgei, “Me bar ni ateghtî kîrara puvatîgham.”

³⁰ Ezî Iesus kamaghîn a mişgei, “Kî guizbangîra ni mişgei, datîrîghîn dîmagarir kamîn ni uabi dughiar pumuning ko mişkezim ni suam, ‘Kî a gîfozir puvati,’ eghtî tuarim gîn akazir pumuning damuam.”

³¹ Ezî Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Kî ni ko ovengsîva ovengam, kî bar kamaghîn mikemeghan kogham. Bar puvatîgham!” Ezî suren gumaziba bar kamaghîram a mişgei.

*Jesus Getsemanin azenimın God ko miğei
(Matyu 26:36-46 ko Luk 22:39-46)*

³² Egha Iesus uan suren gumaziba ko temer olivbar azenim, an ziam Getsemanin ghuegha, Iesus kamaghın me miğei, “Ia kagh dapiaghıv kiti ki God ko mikimam.”

³³ Egha a Pita, Jems ko Jon me inigha ghu. Ezi atiatim puvıram an anadima, a bar osemegha,

³⁴ kamaghın me miğei, “Nan navir averiam, osımtızim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, deravıra gan.”

³⁵ Egha a mong isıvagha ghugha, egha uan guam moghın nguazim girıgha kamaghın God ko miğia ghaze, tuavir igharazitam ikıtıma God dughiar kurar kam na dam a inigh.

³⁶ A kamaghın God ko miğei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nın osememizir puvati. Kamaghın osımtızir kam, ni na dam a inigh. Ki ifongezir moghın puvati, ni ifongezir moghıra, ni damu.”

³⁷ Ezıma a uamategha uan suren gumazir pumuning ko mıkezimın bighan ghugha garima me akui. Ezi a kamaghın Pita miğei, “Saimon, ni akui? Ni tong na ko iki ganıva dughiar otevimın ikeghan kogham?”

³⁸ Ia na bagh deravıra gan, egh God ko mikim, eghti osımtızitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgavıba dar puvati. Kamaghın pariam ian azi.”

³⁹ Egha a uamategha ghugha faragha God ko mikemezi moghin ua a ko migei.

⁴⁰ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mikezimin ghugha God ko mikemegha uamategha iza me migei, “Ia avugh-sava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa.

⁴² Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!”

*Judas Iesus isava an apanibar dafarim gati
(Matyu 26:47-56 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)*

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon migiavira itima, Judas, an suren gumazir 12 plan mam oto. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba, me me amangizi, me izi.

⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, egh deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin migei, “Tisa!” Eghava an tore.

⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezima Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri.

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi?

⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.”

⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvati, egha inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima,

⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti

(Matyu 26:57-68 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa.

⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh gan-ganir gumaziba koma aperaghav ikia avimin fi.

⁵⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar Iesusin misueghti an are-meghasa akar men akurvaziba buri, egha tam batozir puvati.

⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir miğiriğiabar Iesus gami, ezi men miğiriğiaba voroghira zuir puvati.

⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamın a miğei,

⁵⁸ “E orazima, a ghaze, ‘Ki Godın Dıpenir gumaziba ingarizim anepırigh, egh dughiar pumuning ko mikezimın igharazitamın ingarigham. Godın Dıpenir ki ingaramim gumaziba ingarizir puvatizim.’ ”

⁵⁹ Ezi miğiriğiार kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongın tugh agha Iesusın azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”

⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men miğiriğiatar ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Kraıs, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godın Otarim?”

⁶² Ezi Iesus kamaghın a miğei, “Ki an Otarimra. Eghti ni ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godın agharir guvim daperagh overiamın ghuariaba sara izam.”

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan koroziaba abighava azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam!”

⁶⁴ Ia uari a barasi, a miğiriğiार kurabar Godın ziam gasıghasısi. Ezi ia manmaghın niğhnisi?” Ezi me bar akam a gasa, egha ghaze an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avara, egha me uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inighava a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-75 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guivir mam izi.

⁶⁷ Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gari. Egha kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.”

⁶⁸ Ezi a uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.”

⁷⁰ Ezi a ua uabin ghuara. Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darasi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira.”

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.”

⁷² A kamaghin migiavira itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar

pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Luk 23:1-5 ko Jon 18:28-38)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi.

² Ezi Pailat an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?” Ezi Iesus a ikaragha kamaghin migei, “Are, ni deraghavira migei.”

³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvaghham, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi.”

⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus guasa migei

(Matyu 27:15-26 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamın dughiam, me Pailatin mikimtima a kalabusin itir gumazir me ifongezim, aneteghti, a mangam.

⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire.

⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghua-vanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangisi. Kar arazir Pailat zurara amim.

⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?”

¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati.

¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailatin mikemeghti a Iesusin anogoregh, egh Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?”

¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin aneguragh!”

¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamtem dia migei, “Ter ighuvimin aneguragh!”

¹⁵ A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav kemezi me benibar Iesus fozoroghezi Pailat ter ighuvimin aneuasa me ganingi.

*Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31 ko Jon 19:2-3)*

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa.

¹⁷ Egha me korotiar aghevir ruarim a garugha egha dikonir amianim arkirigha an dapanim garu.

¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!"

¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misoghava, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan tevir akuribagh isin ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami.

²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ananaba agaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin ane-guragha a gafu

(Matyu 27:32-44 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

²¹ Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim a terasa an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgata, me an ofifi. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.)

²³ Egha me wain ko mizaziba agevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua.

24-25 Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimın aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam.

26 Egha me an gun miğeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme.

27-28 Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusın boroghın uaghan aning agura. Me mav isa Iesusın agharir guvimın itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamın itir ter ighuvim gafu.

29 Ezi iza zui darasi me dibovibar a miğiava uan dapaniba roava ghaze, “Ore! Ni, gumazir Godın Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimın uam an ingarasa mikemezim,

30 datirighın ni uabi uabın akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!”

31 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghıram a dipova uariv gei. Me kamaghın miğia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabıra uabın akurvaghan asa!

32 Gumazir kam, a ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Mişevizir Gumazim ko Israel-bar Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritıma, e an ganigh nighnızir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghın guraghav itimning uaghan miğirigiar kurar aviriba puvıram a miğiavıra iti.

Iesusin ovevem
(Matyu 27:45-56 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.

³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kamın mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?

³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darasi oregha ghaze, “Ia oragh, a Elaijan dei.”

³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri.

³⁹ Ezi midorozir gumazir 100 plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha manmaghin aremezir arazimin ganigha ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!”

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome.

⁴¹ Amizir kaba Galilin ikegha Iesusin akurvagha egha an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalem in anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati

(Matyu 27:57-61 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai.

⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100 plan garir gumazim bagha akam amadazima a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremezi, o?"

⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati.

⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha izava Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha anerizima Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning garima, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha izava an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Luk 24:1-12 ko Jon 20:1-10)

¹ Egha Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese.

²⁻³ 7 pla dughiabar faragha zuir dughiamin aruem anadima mizaraghara me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?"

⁴ Egha me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghu.

⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvinin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan.

⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin mangam. A mikemezir moghin ia munagh a bativam.' "

⁸ Ezima me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatingi, kamaghin me taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7 pla dughiabar faragha zuir dughiamin

mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghra Iesus faragha duar kurar 7 pla an itiba batoke.*

¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei.

¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamın akabar itir puvati.

*Suren gumazir pumuning tuavimın Iesusin gani
(Luk 24:13-35)*

¹² Egha dughiar kamnaghra gin Iesus gumazir igharazimın min otozi suren gumazir pumuning nguibar ekiamın azenan zuima an aning bato.

¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kamın gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aningın akabar itir puvati.

*Iesus me damuamin ingangarimın gun uan
suren gumazibav gei*

(Matyu 28:16-20 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11 plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima

* **16:9:** (16:9-16) Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in kegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri. **16:10:** Lu 24:10 **16:14:** 1 Ko 15:5

me nighnizir gavgavim migirigiar kamın itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari.

¹⁵ Egha a kamaghın me migei, “Mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamın itir gumamaziba bar akar aghuim me mikim.

¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan ikiva, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin ikiva ivezir kuram iniam.

¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziam duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariagharitamar ameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazibar arighti men arimariaba givam.”

*God Iesus inigha uan Nguibamin ghuavanabo
(Luk 24:50-53 ko Aposel 1:9-11)*

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kabar me mikemegha givazima God a inigha uan nguibamin ghuavanabo. Ezima a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti.

²⁰ Ezima an suren gumaziba nguazir kamın danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin

16:15: Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 **16:16:** Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4

araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo,
akar kam guizbangira.

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea